

IN MEMORIAM

DR. BOGSCH LÁSZLÓ
(1906—1986)

A magyar karszt- és barlangkutató nagy egyéniségét veszítette el 1986. február 19-én. Egy állandóan sziporkázó fényvel világító fáklya szűnt meg lobogni, amikor 80. életévében váratlanul elhunyt dr. Bogsch László professzor, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat tiszteleti elnöke. Az őslénytan kitűnő professzorának gazdag és sokirányú tudományos, oktató és tudományszervező munkássága termékeny, alkotó élet sikereiről és eredményeiről tanúskodik.

Bogsch László 1906. szeptember 28-án született Vajdahunyadon. 1924-ben kezdett a barlangokkal foglalkozni, amikor első éves egyetemista korában Kadić Ottokár gerinces őslénytan, valamint Lenhossék Mihály anatómiai előadásait hallgatta. A Barlangkutató Szakosztály elnöke, Lenhossék professzor briliáns előadásaival ragadta magát, Kadić pedig már 1925-ben magával vitte a Diósgyőr környékén végzett ásatásaihoz. Ebben az évben a Bűdös-pestben folyt a kutatás, és ekkor ismeri meg közelről Kadić igen lelkiismeretes és pontos barlangkutatói módszerét a gyakorlatban is. 1926-ban készíti el első barlangi témájú dolgozatát a Csákvár határában fekvő, Báracháza-barlangból származó Hipparion anyag feldolgozásáról. A Kadić és Kretzoi társaságában végzett kutatásokról visszaemlékezéseiben így ír „... a fiatal, minden szép és jó befogadására kész lélek számára revelációt jelentett ez az első háromhónapos tanulmányút...”.

1926-ban a megalakuló önálló Magyar Barlangkutató Társulat tagja. 1927-ben az első Magyar-

országon megtartott Nemzetközi Barlangtani Konferenciának aktív szervezője, munkájáért az osztrák—német Barlangtani Főszövetség a „Barlangi Medve” bronzplakettet adományozta Bogsch Lászlónak. Ez az első kitüntetés barlangkutató tevékenységéért. 1929 májusában földtan főtárgyból és őslénytan-ásványtan melléktárgyakból „summa cum laude” minősítéssel szerzi meg doktori fokozatát, ezt követően 1929. szeptember 1-én a budapesti Tudományegyetemen kezdi meg egyetemi oktató munkáját. 1932-től a Magyar Barlangkutató Társulat titkára. A háború utáni időszakban sem hanyagolta el a tudományos barlangkutató, tekintélyével támogatta az újjászerveződött Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat megalakulását, s az 1958-ban létrejött új szervezetnek 1962 és 1966 közt választott elnöke volt. 1960-ban a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége kereteiben megalakult Karszt- és Barlangkutató Bizottságnál is betöltötte az elnöki tiszteletet. Nevéhez és szakmai tekintélyéhez fűződik az is, hogy a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat a MTESZ tagegyesületeihez csatlakozott 1970-ben. 1972-ben a Társulat tiszteleti taggá, 1974-ben pedig tiszteleti elnökévé választotta.

Dr. Bogsch László 1938-tól az őslénytan egyetemi magántanára, a felszabadulás után az Eötvös Loránd Tudományegyetem Őslénytani Tanszékén intézeti tanár, majd docens Telegdi Róth Károly professzor mellett. 1955-től mint egyetemi tanár vezette a tanszékét 1973-ig. Az egyetemi oktatómunka iránti odaadó elhivatottságát jelzi, hogy monografikus részletességgel dolgozta fel a budapesti Egyetemi Őslénytani Intézet száz esztendő történetét. Ez a munkája tudománytörténeti szempontból igen jelentős, hiszen Európa második legrégebbi őslénytani tanszékének történetéről van szó. Egyetemi oktatómunkája mellett tudományos közéleti tevékenységének mindig fontos területét jelentették a földtudományok.

A MTESZ Magyarhoni Földtani Társulatának munkájában is sokrétű tevékenységet végzett, és egészen haláláig aktívan dolgozott. A Földtani Társulatnak már 1925-ben tagja lett, és számos területen töltött be tisztséget, többek között társelnöki funkciót is. Jelentős szerepet vállalt az Őslénytan-Rétegtani Szakosztály létrehozásában, amely „Őslénytani Szakcsoport” néven 1963-ban alakult meg, és első elnöke Bogsch László volt. 1964-ben a Bécsi Földtani Társulat levelező tagjává választotta.

Kimagasló tudományszervezői tevékenysége mellett az őslénytan és a karszt tudományok témakörében megjelent több mint 170 tanulmánya és négy

tudományos témájú könyve fémjelzi, hogy Bogsch professzor a barlangokhoz és a karsztosodó kőzetekhez kapcsolódó őslénytani tudományos kutatásaival nemzetközi szinten is kimagasló eredményeket ért el. Tudományos lelkiismeretességgel haladt az általa mindig tisztelt nagy elődei és tanítómesterei nyomdokain, kortársaival és a fiatalabb nemzedékekkel, eredményesen fáradozva a magyar karszt tudomány és barlangkutatás tekintélyének szerte a világon történő elismertetésén.

A tudomány művelése mellett sokat dolgozott Társulatunk felemelésén is, amelyhez gyakran tudománytörténeti elemzésből indult ki. Itt is realista gondolkodásmóddal szemlélte a jelenségeket és irányító, tanácsadó munkáiban nemcsak a ma, hanem a holnap diszciplínáiból indult ki. Ezeket az elgondolásait többek között részletesen kifejti a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 70. éves ünnepi ülésén. Emlékezéseiből idézve „... a barlangtan vagy speleológia eleve rendkívül sokoldalú, sok rész-szaktól összeötvöződő tudomány. Egész sereg tudományágat képviselő szakosztályaink mindegyike valamely tudományágnak a barlangokkal kapcsolatos ismeretanyagával dolgozik. A speleológiának ez a nagyarányú „ab ovo” tagoltsága adja egyrészt a barlangtan sokszínűségének varázsát, romantikus vonzó tényezőjét, másrészt azokat az olykor ellentmondásos és gyakran feloldhatatlan nehézségeket, amelyek a barlangtanak, mint tudománynak a mezején jelentkeznek, s a dolgok természetéből következően Társulatunk életében is. De, ha nagyon kritikusok akarnánk lenni, talán azt a kijelentést is megkockáztathatnánk, hogy még több rész-szak bevonása lenne szükséges Társulatunk érdekeltségébe”. Gondolatai számunkra ma is fontos intelmeket és a tudományszervezésben nélkülözhetetlen megállapításokat tartalmaznak.

Bogsch professzor tudományos munkásságának méltó összefoglalását jelentette az általa megírt „Általános őslénytan” című egyetemi tankönyv, amely legnagyobb szabású munkája, tudományos kutatási eredményeinek és egyetemi oktatói tapasztalatainak szintézise, amelyen a fiatal szakemberek számos generációja is felnőtt.

Elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar tudomány eredményeinek külföldön történő megismertetésében is, amelynek csupán egyetlen példája, hogy a Stuttgartban megjelenő „Zentralblatt für Geologie und Paläontologie” című szakfolyóirat számára 1938 óta folyamatosan több ezer magyar szócikk ismertetőjét küldte meg a geológia és paleontológia területéről. Példás kutató, oktató és tudományos közéleti munkásságáért számos kitüntetést kapott.

Bogsch László sokoldalúan művelt tudós volt. Fiatal kora óta együtt élt a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulattal gondjaiban és örömeiben, sokat tett sikereiért. Örökségül hagyta ránk bölcs szellemét, amely tiszta fénnel világítja be a barlangkutatóknak a köztisztelethez, a közmegebecsüléshez és a szakmai sikerekhez vezető útját.

Dr. Fodor István

DANCZA JÁNOS (1899—1985)

Dancza János Egerben született 1899. december 29-én. Családja szerény körülmények között élt, anyja bejárónőként dolgozott. A hat elemi elvégzése után lakatosinas lett, majd három év elteltével szakmunkás.

Már 1917-ben szakszervezeti tag, majd a Tanácsköztársaság alatt vöröskatonaként harcolt. Politikai elkötelezettsége miatt nem kapott állandó alkalmazást, ezért alkalmi munkákból kellett eltartania magát.

1927-ben belépett a Természetbarátok Turista Egyesülete egeri csoportjába, melynek 1930-tól 1949-ig elnöke volt. Ez idő tájt már szorgosan kutatta a bükki és az Eger környéki barlangokat. Összeismerkedett Legányi Ferencsel, a híres őslénygyűjtővel, akivel több közös terepbejárást végeztek. Még ebben az évben megkezdte kutatásait az Imóköforrásnál, majd pedig bekapcsolódott a Földtani Intézet barlangkutató programjába. E munkálatozat dr. Kadić Ottokár főgeológus szervezte és irányította.

A feltárásokon rengeteget tanult, és hasznos ősrégészeti, paleontológiai ismereteket szerzett. Részt vett a Büdös-pest, a Felső-forrasi-, az István-barlang és a Zsendice-lyuk feltárásában. A várva várt nagy lelet — az ősemberi maradvány — azonban még váratott magára.

1930-ban hozzájárult a Déli-Bükk barlangjainak összeírásához és feltérképezéséhez, melyben Legányi Ferenc és Nagy Imre segédkezett neki. Ekkor vették programba a Suba-lyuk ásátását is.

1932 februárjában — a hírhedt inségmunkák keretében — végre hozzájárult a Suba-lyuk feltárásához. Mínusz 20 fokos hidegben, a kővé fagyott kitöltésben kezdték meg a munkát. Fáradozásukat azonban hamarosan siker koronázta, előkerültek

az első kőszerszámok, majd a neandervölgyi jelleget mutató ősemberi maradványok. Ekkorra a barlang közel 80%-át már feltárták, a további munkálatok irányítását dr. Kadić Ottokár vette át. Előkerültek tehát hazánk első őskori csontleletei — egy gyermek és egy nő vázrészzei — köztük az Európában egyedülálló ép keresztcsont.

1939-ben kezdte meg a Kis-kőháti-zsomboly feltárását, amely egy kiterjedt aknarendszer felfedezéséhez vezetett. Dolgozott még a Kecse-lyuk, a Peskői-, az Istállókői-, a Kő-völgyi- és a Vaskapubarlang feltárásán.

A háború alatt bujkálnia kellett, majd a felszabadulás után Heves megye rendőrkapitánya volt.

1947-ben őskori telepet fedezett fel Egerben, a Kőporos-tetőn és az általa gyűjtött anyagot Vértes László dolgozta fel.

Az ötvenes évek elején kinevezték az Aggteleki-barlang igazgatójává. Nevéhez fűződik a Baradla kistérség tisztítása, a tönkrement berendezések, épületek kijavítása. Szorgosan kutatta a barlang élővilágát és a cseppkövek elszíneződésének okait.

1960-ban vonult nyugdíjba, de még ezután is vállalt muzeológusi állást. Ő volt tehát az, aki lakatossegédből lett neves barlangkutató, a Suba-lyuki leletek felfedezője. Barátai szerény, önmagával nem törődő, segítőkész embernek ismerték, aki a cseppkövek néma, csodás világában érezte igazán otthon magát.

Sok írása jelent meg különböző folyóiratokban, szaklapokban. Utolsó munkája 1984-ben látott napvilágot, melyben a Suba-lyuki ősembermaradványok tragikus és elszomorító sorsáról írt leplező sorokat.

Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Kormos Attila

ELHUNYT DR. K. H. SPANNAGEL

Ez év (1986). május 13-án, 77 éves korában elhunyt *dr. Karl Hermann Spannagel*, akit szakmai körökben a barlangterápia atyjának neveztek. Igaz ugyan, hogy némely barlang gyógyhatását már több száz éve ismerték, de az ő nevéhez kapcsolódik a barlangok gyógyhatásának tudományos vizsgálata, a légzőszervi betegek rendszeres, orvosi felügyelet melletti barlangterápia kezelése.

Nem a mi feladatunk orvosi érdemeinek méltatása, de feltétlenül hálával kell olyan emberről megemlékeznünk, aki igen nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy az általában — még hivatalos körökben is — kalandvágyó fiatalok szórakozásának tartott barlangkutató gyakorlati, népgazdasági jelentőségét egyre jobban elismerjék.

A dr. Spannagel kezdeményezésére és vezetésével 1949 óta a Klutert-barlangban végzett gyógykezelések hatására kezdték nálunk a Béke-barlangban is a rendszeres kezeléseket, s hazai eredményeink alapján, de közvetve dr. Spannagelnek köszönhetően elértük, hogy a barlangterápiát nálunk hivatalosan is elismerték és miniszteri rendelet szabályozza az ezzel kapcsolatos kérdéseket. Dr. Spannagelnek ezt hazájában, Nyugat-Németországban nem sikerült elérnie, bár sokat harcolt érte, mert közérdekű fáradozása számos magánérdekeltségbe ütközött.

Társulatunk kezdeményezésére és javaslatára alakították meg 1969-ben az UIS Barlangterápiai Szakbizottságát, melynek dr. Spannagel aktív elnöke volt.

Dr. Kessler Hubert